

Lunds universitet
CTR
KRU 002, Uppsats 5p.
Handledare: doc. Stephan Borgehammar
Framläggningsdatum: 20060601

”Ändå vill vi tala om en kris”

**Problematiken kring
konfirmationens utveckling och förändrade betydelse 1942-2000.**

Anna Hultberg
831110-4007

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte	3
1.3 Problem och frågeställning	4
1.4 Material, metod och avgränsningar	4
2. Konfirmationens historia	5
2.1 Konfirmationen i den tidiga kyrkan	5
2.2 Konfirmationen i Sverige	6
3. Utvecklingen 1942-2000	8
3.1 1942-1969: Med nattvardsadmissionen i centrum	8
3.2 1970-1984: Mot en dopcentrering	12
3.3 1985-1999: Mot en centrering på Anden	16
3.4 Från 2000: Med ansvaret i centrum?	20
4. Analys och slutsatser	22
5. Sammanfattning	26
6. Käll- och litteraturförteckning	27

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Sedan ett par år tillbaka arbetar jag som konfirmandledare. Arbetet engagerar mig på många sätt, inte minst tycker jag det är viktigt att unga människor som är mitt uppe i funderingar över livet, dess mål och mening, får möjlighet att möta kyrkan och det hon står för. När vi i en kurs i ”Nya tiden” i kyrkohistoria fick välja att skiva om något som intresserade oss i den senare kyrkohistorien valde jag att jämföra två konfirmandläroböcker: *Grunden* av Bo Giertz från 1942, och *Kristen* av Martin Lönnebo och Stig Eklund från 1996. Skillnaderna som jag fann i jämförelsen var större än jag kunnat ana, ja det tedde sig nästan orealistiskt att så stora förändringar skulle kunnat ske på bara ca 50 år. Detta blev starten för mitt intresse för konfirmationens förändrade betydelse och innebörd. Det visade sig, när jag började studera material, att det inte är utan problem som dessa förändringar ägt rum. Jag har under mitt arbetes gång stött på beskrivningar av konfirmationen såsom liturgisk hemslöjd och högtidlig akt utan mening.

Allvarligast har nog varit den uppfattning - som jag också låtit utgöra rubriken för min uppsats – om konfirmationen som varande i en kris.¹ Uttalanden som dessa tyder på att konfirmationen har en oklar ställning i Svenska Kyrkan. Framför allt gäller det synen på den teologiska innebörden. Många försök till formuleringar och orienteringar har gjorts men en fast och enhetlig syn på konfirmationens innebörd tycks ännu inte varit fullt möjlig att åstadkomma.

1.2 Syfte

Mot bakgrund av det som sagts ovan är syftet med min uppsats att med hjälp av kyrkans offentliga dokument försöka bena ut vad som egentligen skett med konfirmationen under de senaste åren. Utifrån resultaten har jag sedan försökt belysa något av den problematik som dessa förändringar inneburit. Därigenom är min förhoppning att lyckas skapa en klarare bild kring problematiken med konfirmationen i Svenska kyrkan. Tiden har jag preciserat till den mellan 1942 års handbok och år 2000, då en revidering av de senaste riktlinjerna för konfirmandarbete kom ut.

---

¹ För konfirmandernas skull, 1987, s. 5

1.3 Problem och frågeställningar

Problemet i min uppsats består i att undersöka hur kyrkans officiella dokument speglar de förändringar som skett med konfirmationen mellan 1942 och 2000 med avseende främst på konfirmationsgudstjänstens ritual. Dessutom består problemet i att se om, och i så fall hur, de observerade förändringarna motiverats teologiskt.

Med utgångspunkt i denna problemdefinition kan en uppsjö av frågor ställas men jag har försökt avgränsa det till följande frågor:

- Vilka stora förändringar har skett vad gäller konfirmationens teologiska innebörd, framför allt utifrån konfirmationsgudstjänstens ritual?
- Vilka förändringar har föreslagits? Vilka har genomförts? Vilka har förkastats?
- Hur har man motiverat de förändringar som gjorts respektive inte gjorts?

Till sist försöker jag belysa något av den problematik som dessa förändringar givit upphov till.

1.4 Material, metod och avgränsningar

Mitt arbete bygger på en kvalitativ studie av material. För litteratursökandet har jag först och främst använt de elektroniska bibliotekskatalogerna Libris och Lovisa. Jag har även haft kontakt med Kyrkans hus i Uppsala, avdelningen för utbildning, forskning och kultur samt Skara stifts stiftskansli.

Jag har valt att avgränsa materialet till att innefatta i första hand kyrkans offentliga dokument. Fokus för mitt arbete har varit just frågan om vilka förändringar som skett eller har föreslagits att företas och hur man argumenterat för eller mot dessa förändringar. För att få fram ett koncentrat av beslutsgången har jag valt att fokusera på de offentliga dokumenten. Givetvis har frågor av detta slag debatterats och diskuterats på andra håll, inte minst i tidskriften *Aktuellt för konfirmandarbetet*, men en sådan undersökning skulle ge en alldeles för stor mängd material. Som komplement till de offentliga dokumenten har jag dock tagit med ett antal böcker som tydligt behandlar konfirmationens utveckling och som även relaterar till de offentliga dokumenten. Dessa böcker har varit till hjälp för att ge en överblick över och helhetsbild av det understundom svårgenomträngliga material som de offentliga dokumenten utgör.

Även vad gäller materialet jag arbetat med har jag tvingats till avgränsningar. Jag har valt att inrikta mig på själva konfirmationsgudstjänstens ritual inom Svenska Kyrkan, samt de offentliga handlingar som behandlar detta såsom kyrkomötesprotokoll och utredningar.

Utifrån detta har jag formulerat fyra ”teman” som legat till grund vid materialgenomgången.

Det är kring dessa teman som jag valt att presentera mitt arbete:

- Dopets och nattvardens betydelse
- Betydelsen av andemeddelelsen och handpåläggningen
- Konfirmationen som en bekännelseakt
- Församlingens teologiska betydelse vid konfirmationen

Jag kommer inte att beröra frågor kring katekumenatet i min uppsats.

När jag använder termen konfirmation syftar jag på allt det som ingår i konfirmationen, både undervisningen och gudstjänsten. Med ordet konfirmandundervisning avser jag allt det som föregår själva konfirmationsakten medan konfirmationsgudstjänst betecknar enbart akten.

Jag kommer i mitt arbete att för enkelhetens skull arbeta med en del förkortningar, dessa kommer att ges fortlöpande i texten.

Arbetet är upplagt så att jag först redogör kort för konfirmationens historia från de första kristna och fram till idag, givetvis med fokus på Sverige (när det blir historiskt möjligt). Därefter följer en kronologisk redogörelse för materialet. Under ”analys och slutsatser” försöker jag föra en diskussion om de teologiska konsekvenserna för de fakta som framkommit vid materialgenomgången. Sist sker en sammanfattning där jag knyter samman resultaten med syfte och problemställning.

2. Konfirmationens historia

2.1 Konfirmationen i den tidiga kyrkan

Bibeln klargör att andemeddelelsen är länkad till dopet. Dock berättas det i Apostlagärningarna hur Petrus och Johannes sänds till en grupp omvända och vid sin ankomst ber för dem att de ska mottaga helig Ande. De gjorde detta ”Ty ännu hade Anden inte kommit över någon av dem, de var bara döpta i Herren Jesu namn. Men nu lade apostlarna sina händer på dem, och de fick helig ande.” (Apg. 8:16-17.) Något liknande händer i kap. 19 när Paulus döper några som tidigare bara blivit döpta med Johannes dop. När han sedan lägger händerna på dem får de helig Ande. Även i Hebreerbrevet (6:2) nämns dop och handpåläggning.

Detta tyder på att det efter dopet följde en annan rit där den nydöpta mottog helig Ande genom handpåläggning.²

---

² Camelot, P.T, 1981, s. 145

Från 200-talet finns vittnen som talar om en andra rit, som ett komplement till dopet.³ Biskopen smorde den nydöpta med olja, s.k. chrisma, och bad en bön om helig Ande.⁴

Under 300-talet avklingade förföljelserna av de kristna och kristendomen började i stället expandera. Under denna tid blev barndop allt vanligare. Det var inte längre möjligt för biskopen att vara närvarande vid alla dop och man började skilja dopet och smörjelsen med handpåläggning åt. Vid konciliet i Arles 314 beslutades att dopet var giltigt även utan biskopens bekräftelse genom smörjelse och handpåläggning.⁵

På 400-talet började man använda ”confirmatio” som beteckning för smörjelsen.⁶ På kyrkomötet i Toledo år 400 beslutade visserligen Västkyrkan att även vanliga präster skulle kunna förrätta konfirmationer men det normala fortsatte att vara att konfirmationen förbehölls biskopen. Därför kom konfirmationen att skiljas från dopet och bli en särskild akt.⁷

På 800-talet var konfirmationen som enskilt moment vanlig, det började också bli praxis att handlingen föregicks och avslutades med en ceremoni.⁸

Vid konciliet i Florens 1439 blev konfirmationen fastställd som sakrament.⁹

2.2 Konfirmationen i Sverige

I de reformatoriska kyrkorna vände man sig under 1500-talet mot tanken på konfirmationen som ett sakrament. I sin bok *En liten boock om sacramenten* (1529) menade Olavus Petri att konfirmationen skulle ses som en bekräftelse på dopet från den döptes sida. Han vände sig mot tanken att konfirmationen skulle föra med sig någon speciell andlig kraft. Dock vidtog Olavus Petri inga förändringar och den medeltida konfirmationsriten tillämpades länge i Sverige.¹⁰

Det var först 1575 som ett verkligt förslag till förändring av konfirmationen framkom. Johan III gav i sin skrift *Nova Ordinantia* detaljerade föreskrifter för akten. Ordningen låg nära den reformatoriska synen och sågs som en akt som skulle utföras av biskopen efter det att församlingsprästen undervisat barnen. Konfirmationen skulle innefatta förhör av trons artiklar samt bön och handpåläggning. Förhöret skulle ha en tydlig inriktning på dopbekännelsen och i en bön bad man för barnen som nu bekant den nåd och återlösning som

---

³ Camelot, P.T, 1981, s. 145

⁴ Martling, 1992, s. 297

⁵ Martling, 1992, s. 297

⁶ Martling, 1992, s.297

⁷ Camelot, P.T, 1981, s.149

⁸ Maloney, 1981, s. 151

⁹ Martling, 1992, s. 298

¹⁰ Martling, 1992, s. 299

de fått del av genom dopet. Vid Uppsala möte 1593 upphörde ordningen då Nova Ordinantia avskaffades.¹¹

Förhöret som föreskrevs i Nova Ordinantia hade stora likheter med det nattvardsförhör som var i bruk. 1648 gav biskopen i Västerås, J. Matthiae, ut anvisningar för hur detta förhör skulle gå till. Tanken fick ingen fullständig genomslagskraft i Kyrkolagen 1686. Lagen föreskrev dock ett enskilt förhör som förutsättning för den första nattvardsgången, ett förhör som lämpligen skulle genomföras vid 14 års ålder. Under 1700-talet blev detta förhör offentligt vilket gjorde att ungdomarna nu sågs som en speciell grupp inom församlingen.¹²

I ett cirkulär 1762 uppmanade prästeståndet att den av kyrkoherde Jacob Serenius införda konfirmationsakten med förnyelse av dopförbundet skulle tillämpas i alla församlingar. Serenius hade under sin tid som legationspredikant i London hämtat inspiration från pietismens tanke på dopet som ett förbund som helt slöts först vid konfirmationen. Denna sed etablerade sig snabbt och när en ny handbok blev aktuell 1811 gick en revision av konfirmationen inte att undgå.¹³ Akten kom in i handboken under rubriken ”Huru förhållas bör, då ungdomen första gången skall begå Herrens heliga nattvard” och innefattade förhör, en bekräftelse av konfirmanderna av trosbekännelsens tre artiklar samt en bekännelse att vilja levat ett kristet liv.¹⁴ Man ville inte använda beteckningen ”konfirmation” i ritualen eftersom det då skulle kunna uppfattas som att en ny, okänd handling införts. Inte heller talade man om konfirmander utan benämningen var i stället ”skriftebarn”.¹⁵

1894 fogades till ordningen tillsägelsen att konfirmanderna härefter äger tillträde till nattvarden.¹⁶

Först år 1917 kom beteckningen ”konfirmation” att användas som rubricering i handboken.¹⁷

År 1920 begränsades löftet i samband med konfirmationen till ett enda, att svara ja på frågan: ”Vill ni med Guds nåd förbliva i denna tro samt visa den i ert leverne?”.¹⁸

Under slutet av 1800- och början av 1900-talet diskuterades konfirmationens betydelse flitigt. Framför allt var det undervisningen, nattvarden och bekännelsen som vållade problem.

---

¹¹ Martling, 1992, s. 300

¹² Martling, 1992, ss. 300-301

¹³ Martling, 1992, s. 303

¹⁴ Modéus, 1996, s.10

¹⁵ Martling, 1992, s. 303

¹⁶ Modéus, 1996, s. 10

¹⁷ Martling, 1992, s. 303

¹⁸ Modéus, 1996, s. 10

Detta ledde till att man i 1942 års handbok presenterade hela tre olika förslag till konfirmationsgudstjänst.¹⁹

3. Utvecklingen 1942-2000

3.1 1942-1969: Med nattvardsadmissionen i centrum

År 1942 kom den nya **handboken** (HB 1942) ut.²⁰ I denna var konfirmationsritualet från 1917 års handbok kraftigt omarbetat. Vi finner här tre varianter på det som kallas ungdomens konfirmation. I det första alternativet ligger tyngdpunkten till synes på bekännelsen och nattvardsadmissionen. Dopet omtalas bara en gång, direkt efter förhöret, där det understryks att det är just den tro som konfirmanderna nyss redogjort för som de också blivit döpta i. Konfirmanderna ska svara på så mycket som fem frågor med bekännelsekaraktär. De tre första handlar om tro på den treenige guden och är indelade efter trosbekännelsen. Den fjärde handlar om konfirmandernas vilja att genom Guds nåd bevisa den nyss bekräftade tron i sitt leverne, i kärlek till Gud och nästan. Sista frågan handlar om villigheten att i vaksamhet och bön bruka Guds ord och söka Frälsaren i nattvarden.

När konfirmanderna svarat ja på dessa frågor följer själva nattvardsadmissionen: ”Från denna stund ägen I, med församlingen tillträde till Herrens heliga nattvard, vilket jag härmed tillsäger eder, i Guds, Faderns och Sonens och den Helige Andes, namn.”

Konfirmanderna får sedan knäböja framme vid altaret. Där ber prästen en bön om att konfirmanderna genom Anden ska växa till i kraft och bli uppfyllda av Guds fullhet. Även den därpå följande förbönen innefattar en bön till Gud om hans Ande. Genom Andens nåd ska konfirmanderna få möjlighet till ett ”välsignat åtnjutande av den heliga nattvarden” och hjälp till att genom ord och gärning bekänna Guds namn inför världen och alltid vaka och bedja, vänta på Kristi återkomst och slutligen få evigt liv. I den mån man kan tala om en andemeddelelse är den alltså starkt förknippa med tillträdet till nattvarden.

Redan en vecka före konfirmationsgudstjänsten ska denna pålysas och församlingen inbjudas att delta. Det framgår också tydligt att församlingen tänks vara innerligt deltagande i förbönen.

Under rubriken ”En annan form av ungdomens konfirmation” presenteras två andra alternativ till konfirmationsgudstjänst. Dessa är strukturerade som ett ritual delvis uppdelat i a- och b- alternativ. Den stora skillnaden i detta ritual är bekännelsen som i:

---

¹⁹ Persson, P-E, 1987, ss.164-165

²⁰ HB 1942

a) är koncentrerad till endast en fråga till konfirmanderna: ”Viljen I, med Guds nåd, förbli i denna tro samt bevisa den i ert leverne?” Frågan följer direkt på trosbekännelsen som läses av samtliga närvarande.

b) helt saknas, prästen säger bara: ”Gud give eder nåd att förbli i denna tro samt bevisa den i edert leverne.”

En viktig skillnad i det alternativa ritualen är också den att det här ges möjlighet till handpåläggning. Det kan ske ”[d]är omständigheterna så medgiva”. Vilka dessa omständigheter är preciseras dock inte. Vid handpåläggningen kan prästen säga till var och en av konfirmanderna: ”Herren är trofast, han ska styrka dig” eller ”Guds gode Ande lede dig på alla dina vägar”.

HB 1942 innebar som tydligt kan ses en kompromiss både vad gällde bekännelsen och handpåläggningen. En orsak till förändringen var en allt mer uttalad kritik av löftesfrågorna. Förändringarna till trots låg tyngdpunkten alltså kvar på nattvardsadmissionen och ritualen ställde på så vis in sig i den traditionella synen på konfirmationen.²¹

1919 års undervisningsplan för folkskolan hade fått konsekvenser för kristendomsundervisningen och det blev vanligare att konfirmandlärarna mötte bristande förkunskaper hos konfirmanderna.

Som ett svar på denna nya situation utarbetades 1942 för första gången en *Grundplan för konfirmationsundervisning* (Gp 42).²² Man betonar här att kristendomens huvudstycken i första hand ska inläras men att detta inte ska utesluta konfirmandernas personliga och andliga vägledning.

Relationen till dopet uttrycks så att dopets förbund fortsätts, förnyas och bekräftas i konfirmationen. Dessutom har dopet och konfirmationen en betydelse för gemenskapen med församling och kyrka. Exakt på vilket sätt anges inte men sist i boken står att läsa att konfirmationen ses som ett aktivt inlemmande i församlingens gemenskap. Konfirmationen har dessutom, precis som understryks i HB 1942, nattvardsförberedande karaktär.

En speciell betydelse av Anden nämns inte. Dock talas det om helgelsen - som ju i sig är ett Andens verk - och att denna sker genom bön, det dagliga bruket av Gud ord, när vi besinnar vårt dop och rätt brukar nattvarden.

---

²¹ Persson, P-E, 1987, s. 165

²² Brilioth, Y, Jonzon, B, Ysander, T, 1942, samtliga sidor

På uppdrag av biskopsmötet utkom 1955 *Handbok för konfirmandlärare*.²³ I denna bok används beteckning nattvardsbarn för konfirmanderna och det är tydligt utsagt att det i begreppet att konfirmeras ingår tillträde till den första nattvardsgången. En till nattvardsgången knuten undervisning beläggs historiskt och sägs ha djup förankring i kyrkan. Författarna understryker att en förändring av anknytningen till nattvardsadmissionen inte bör ske - p.g.a. traditionen, inte på teologiska grunder! Man säger sig inte ens se något teologiskt hinder för att låta en icke konfirmerad få tillträde till nattvardsbordet. Följande resonemang förs:

Ett särskilt tungt vägande skäl mot förändring är vidare den obestridliga risken för att konfirmationsleden uppmjukas och nedbrytes, om nattvardsdeltagande frigöres från deltagande i en föregående undervisning. Därmed är icke bestritt att extraordinära fall kan inträffa, då undantag kan vara önskvärt från själavårdssynpunkt.²⁴

Något längre resonemang om t. ex. vilka dessa undantagsfall skulle kunna vara förs inte. Inte heller berör man de teologiska konsekvenserna som det för med sig att mena att konfirmationen är nattvardsadmitterande endast av historiska skäl.

Konfirmationen beskrivs bero av och sammanhålla med dopets sakrament och vara ett genomgångsled till kyrkans andra sakrament – nattvarden. Vid konfirmationen ges inte någon ny nåd utöver den som är given i dopet utan den är en aktualisering av de en gång givna löften, förmånerna och förpliktelserna.

Handpåläggningen förs fram som ett obligatoriskt moment. Meningen är att på så sätt synligt öka anknytningen till dopet genom användandet av samma uttrycksmedel. Tillsammans med prästens välsignelse och församlingens förböner nedkallas så den Helige Andes kraft över konfirmanderna. Kraften ska vara en hjälp för de unga att ”fortsätta på den inslagna vägen, kämpa trons goda kamp och dagligen tillväxa i sanningen”.²⁵

För första gången möter vi i detta dokument en motvilja till den subjektiva bekännelsen i anslutning till konfirmationsgudstjänsten. Författarna menar att denna kan ställa både konfirmander och lärare i allvarliga samvetskonflikter och andlig nöd. Dessutom finns det en fara att konfirmationens innebörd såsom en akt där Gud påminner och välsignar fördunklas av de subjektiva löftesgivningarna. I stället säger man att konfirmanderna nu vuxit så i trons kunskap att de *kan* och *får* bejaka Guds nåd.

Gemenskapen mellan konfirmanden och församlingen manifesteras i den gemensamt lästa trosbekännelsen samt i församlingens förböner och nattvardsfirande.

---

²³ Handbok för konfirmandlärare, 1955, samtliga sidor

²⁴ Handbok för konfirmandlärare, 1955, s. 14

²⁵ Handbok för konfirmandlärare, 1955, s. 12

1968 utkom *Läroplan för svenska kyrkans konfirmandundervisning* (Lp 68).²⁶ Man skriver i inledningen att man medvetet valt att avstå från att behandla konfirmationens teologiska innebörd. Kanske är det därför man inte nämner något alls om nattvarden, dock finner jag det uppseendeväckande. Det fastställs att konfirmandundervisningen är det viktigaste ledet i kyrkans dopundervisning och ett led i den undervisning som Jesus uppmanar till i dop- och missionsbefallningen (Matt. 28:19-20). Församlingens ansvar för undervisningen betonas, en undervisning som ska syfta till att för konfirmanderna levande och engagerande framställa kyrkans tro på Gud så som han enligt Bibeln uppenbarat sig för oss i Jesus Kristus såsom frälsare. Syftet med undervisningen är alltså kristocentrisk och församlingen ses som djupt engagerad i denna kunskapsförmedling.

Under perioden 1942-1969 kan vi alltså se en begynnande uppluckring av konfirmationen som nattvardsadmitterande. En djupare undersökning av tidsperioden visar att vad jag menar är tendenser kan ses redan under kyrkomötet 1951. I en motion önskar Elov Tengblad och Gustav Elving att betygssättningen på konfirmander ska utgå eftersom detta kan medverka till en ”skev uppfattning om konfirmationens väsen och konfirmationsläsningens egentliga syfte.”²⁷ De menar också att detta inte är adekvat med tanke på att konfirmationen inte i första hand syftar till intellektuell kunskapsförmedling.

Kyrkomötet väljer att bifalla motionen, dock väljer man att uttrycka sig så att betygssättning inte längre *behöver* ske.²⁸ Intressant är att studera de anföranden som gjordes i frågan. Under debatten nämns inget om nattvardsadmissionen.²⁹ Detta anser jag vara förvånande eftersom kunskapsinhämtandet är förutsättningen för tillträdet till nattvardsbordet. Därför borde, menar jag, nattvardsfrågan vara av yttersta vikt ur denna synvinkel, ja den grund varpå hela konfirmationsseden vilar.

Men någon sådan diskussion förs alltså inte. I stället tas andra argument upp. Hos motionären Elving är argumentet att konfirmationen är en akt av välsignelsekaraktär och därför inte behöver betygsättas ur intellektuellt perspektiv. Dessutom hänvisas till konfirmationen som en dopbekräftelse: antingen är jag konfirmerad, dvs. mitt dop är bekräftat, eller så är jag det inte.³⁰

---

²⁶ Lp 68, samtliga sidor

²⁷ Svenska kyrkan - Allmänna kyrkomötet 1951, Motion nr 74, s.10

²⁸ Svenska kyrkan - Allmänna kyrkomötet 1951, Kyrkomötet beslut, s. 4

²⁹ Svenska kyrkan - Allmänna kyrkomötet 1951, Protokoll nr 3, fredagen den 28 sept. ss. 40-47

³⁰ Svenska kyrkan - Allmänna kyrkomötet 1951, Protokoll nr 3, fredagen den 28 sept. s. 46

Det intressanta i detta är att sådana argument ligger nära den utveckling som vi ska se senare kommer att ske.

3.2 1970-1984: Mot en dopcentrering

Till kyrkomötet 1970 inkom Rune Klingert med en motion som markerar en nyorientering inom konfirmationsutvecklingen. I motionen önskar Klingert att orden ”Från denna stund ägen I med församlingen tillträde till Herrens heliga nattvard” ska utelämnas i ritualet. Motiveringen är att det känns otillfredsställande att ungdomarna, under en tid då de ska få en inblick i hur kyrkans församling fungerar, inte ska få vara med vid församlingens nattvardsfirande. Han pekar på att inget utestängande sker av vuxna om ”tjänstgörande präst vet, att personen i fråga på annat sätt än genom konfirmationsläsningen inhämtat nödvändiga kunskaper i den kristna tron”. Klingert påpekar också, som vi sett redan i *Handbok för konfirmandlärare 1955*, att nattvardsadmissionens anknytning till konfirmationen endast är av sed.³¹ I beredningsutskottets betänkande medger man att det problem som motionären tagit upp är angeläget att lösa men man betonar också svårigheten i denna situation eftersom det handlar om att utelämna ”aktens kärna”. Kyrkomötets beslut blir att överlämna åt 1968 års kyrkohandbokskommitté att lösa frågan.³²

1971 utfärdade Kungl. Maj:t på 1970 års kyrkomötes initiativ, i anslutning till kyrkohandbokskommitténs arbete, en lag om försöksverksamhet vad gäller vissa kyrkliga förrättningar. För försöksverksamheten utvaldes av domkapitlen högst tio församlingar i varje stift.³³ Innehållet i det konfirmationsritual som sändes ut är väl sammanfattat av Per-Erik Persson:

Nattvardsadmissionen har helt utgått, löftesfrågan saknas, dopanknytningen markeras genom att dopbefallningen från Matt 28 utgör obligatorisk läsning och tonvikten läggs på aktens karaktär av välsignelsehandling och förbön.³⁴

Försöksverksamheten skulle gälla till 31 december 1975. Vid kyrkomötet detta år framkom i en motion en önskan om förlängd tid för användandet av försöksmaterialet med fem år.³⁵ Denna motion bifölls.³⁶ När kyrkomötet beslöt att bifalla önskemålet om ytterligare fem års

---

³¹ Svenska kyrkan - Allmänna kyrkomötet, 1970, Motion nr 65, s. 15

³² Svenska kyrkan - Allmänna kyrkomötet 1970, Beredningsutskottets betänkande nr 2, ss. 4-7

³³ SOU 1981:65, 1981, s. 228

³⁴ Persson, P-E, 1987, s. 166

³⁵ Svenska kyrkan - Allmänna kyrkomötet 1975, Motion nr 2, s. 3

³⁶ Svenska kyrkan - Allmänna kyrkomötet 1975, Protokoll torsdagen den 18 sept. s. 57

försöksverksamhet menar jag att de visade att något var på väg att ske med konfirmationsleden.

1978 antogs av biskopsmötet *Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete* (RL 78).³⁷ Arbetet är en revidering av Lp 68 men man tar här även upp de teologiska aspekterna. En av de största förändringarna att notera är att man anser att kyrkorättsliga förutsättningar bör skapas för att konfirmanderna redan under lästiden ska få möjlighet att delta i nattvardsfirandet. Skälet till detta är att man anser att konfirmanderna ”skall ha rätt till sådana erfarenheter som stimulerar till fortsatt kontakt med Kristus och hans kyrka.”³⁸ Nattvardsgemenskapen ses som en erfarenhet som de unga behöver för att finna sin plats i Guds husfolk. Genom dopet, som är fullkomligt även utan konfirmationen, har man fått tillträde till denna gemenskap. Dock understryker man att den som firar nattvard ska vara medveten om dess gåva och egenart.

Dopet relateras till dop- och missionsbefallningen och konfirmandarbetet ses som ett led i denna befallning att döpa och lära. Även själva handpåläggningen kopplas till dopet och ses som en dopanamnes, dvs. en åminnelse av dopet och det som då skedde. Ingenting nämns om Andens betydelse vid denna handling. Dopet ligger till grund för konfirmationen men det är evangelisationen som sätts i centrum. Dopet har förlorat betydelse för de flesta ungdomar vad gäller tolkningen av den egna livssituationen. Därför bör konfirmandernas möte med kyrkan ”ses mer som en evangelisationskontakt än som ett inslag i en plötsligt aktualiserad kristen livsföring”.³⁹ Personlig tro ska inte ses som en förutsättning för deltagandet i konfirmationen och den personliga bekännelsen ska inte kopplas till konfirmationen som institution. Dock säger man längre fram i texten att ”konfirmationen är en gudstjänst där dopet aktualiseras och de unga i ord och handling uttrycker samhörighet med Kristi kyrka samt ger församlingen del av sina erfarenheter och insikter.”⁴⁰

Församlingsbor uppmanas i riktlinjerna att ta del av konfirmandernas erfarenheter och insikter och att genom att delta i konfirmationsgudstjänstens tacksägelse och förböner visa gemenskap med konfirmanderna och nedkalla Guds välsignelse över dem.

År 1981 utkom 1968 års handbokskommitté med sitt förslag till revision av 1942 års handbok. Den ingick som band fem i *Statens offentliga utredningar av Svenska kyrkans*

---

³⁷ RL 78, samtliga sidor

³⁸ RL 78, s. 13

³⁹ RL 78, s. 41

⁴⁰ RL 78, s. 35

gudstjänst (SOU 1981:65).⁴¹ På kyrkomötet 1979 hade beslut fattats att nattvardsadmissionen kunde utgå ur konfirmationsritualet. Bakgrunden till beslutet låg bl. a i Rune Klingerts motion vid kyrkomötet 1970 och RL 78's förslag. I SOU 1981:65 syns resultatet av detta beslut och nattvardsadmissionen utgår helt med motiveringen att dopet ensamt gäller som tillträde till den kristna gemenskapen. Konfirmationsgudstjänsten är en doppåminnelse för alla de deltagande och handpåläggningen och trosbekännelsen utgör höjdpunkterna. I trosbekännelsen får de unga stämma in i bekännelsen av den tro de döpts till. Handpåläggningen ses som en välsignelse på dopets grund med en individuell applikation. Dock understryks det att det inte är fråga om en kompletterande andegåva till dopet. Konfirmationen är inte punktuell utan en förnyad sändning till att i Andens kraft leva i dopet. Förbönen vid handpåläggningen presenteras i två alternativ, där det ena är en bön om att Gud ska uppfylla med sin helige Ande dem som han kallat genom dopet och att han ska fylla dem med vörndnad inför honom. Det andra alternativet är inte lika starkt kopplat till en önskan om att konfirmanderna ska bekänna Gud utan mer att Gud ska hjälpa, trösta och komma till konfirmanderna med närhet och förlåtelse. Handpåläggningen ges en något oklar betydelse: Dels sägs det i dokumentets inledning att handpåläggningen är en akt där församlingens förbön för konfirmanderna inför deras fortsatta liv i dopet tar sig konkret och talande gestalt. Dels kan vi i motiveringarna läsa att handpåläggningen markerar konfirmationens karaktär av välsignelse på dopets grund. Utifrån detta blir det oklart om det är församlingen eller Gud som är "aktiv" vid handpåläggningen. Ett närmare studium av själva ritualet visar att tyngdpunkten är tänkt att ligga på det senare av de två alternativen.

Trosbekännelsen läses av alla. Det ges ingen möjlighet till löftesfråga till konfirmanderna eftersom detta anses olämpligt ur teologisk och psykologisk synpunkt. Efter trosbekännelsen finns det dock möjlighet till en fakultativ, dvs. icke obligatorisk, bekräftande formulering. Präst, medhjälpare och konfirmander *kan* tillsammans tillägga: "Detta är kyrkans tro. Till den är vi döpta. I den får vi leva och dö för att uppstå till evigt liv. Amen".

Konfirmationsgudstjänsten ses som en församlingsgudstjänst och man vill att församlingen till större grad än tidigare ska vara aktiv och visa sin samhörighet med de berörda. Ändå är det bara de om har en specifik relation till konfirmanden som hälsas välkomna i inledningsordet!

Handbokskommitténs förslag mottogs i det stora hela positivt av 1982 års kyrkomöte. Dock kom Beredningsutskottet med ett par invändningar, varav den viktigaste var den att man

---

⁴¹ SOU 1981:65, 1981, ss. 8-9, 54-64, 175-178

saknade löftesfrågan i förslaget. Därför införde man återigen en möjlighet för konfirmanderna att säga sitt ja på frågan om de vill leva i denna tro, med hänvisning till att det i vissa konfirmandgrupper kan vara ”riktigt att låta ungdomarnas ställningstagande få en tydligare form”.⁴²

I sin artikel om konfirmationens innebörd ger Per Erik Persson följande förklaring till att man väljer att återigen ta in löftesfrågan: ”Tydliggen levde den äldre traditionens accent på löftesfrågans avgörande betydelse på sina håll kvar så starkt att det befanns vara omöjligt att helt göra avsteg från den.”⁴³

Den form för konfirmationsgudstjänst som till slut antogs kom att bli en del av det alternativ till gudstjänstordning som presenterades samma år. Ordningen presenterades under namnet *Gudstjänstordning för Svenska kyrkan, 1982 års alternativ till 1942 års handbok, konfirmationen* (GO 82).⁴⁴

Tyngdpunkten ligger även här, precis som i förslaget i SOU 1981:65, på dopet. Vid konfirmationen påminns vi om hur konfirmanderna en gång döptes. Man går även ett steg längre än i SOU genom att ha dop- och missionsbefallningen som en obligatorisk text. I den allmänna förbönen ber man om hjälp att leva i dopnåden.

I gudstjänstens inledande bön önskar man att Anden ska komma så att människors levnadssätt visar att Jesus är vägen, sanningen och livet. Alternativen vid handpåläggningsen är två stycken: a) ”(NN,) Gud bevare dig till evigt liv.” b) ”(NN,) må Guds goda Ande leda dig på alla dina vägar.” Bönen vid handpåläggningsen och handpåläggningsen i sig är en välsignelse för konfirmanderna till ett liv i dopet och tron. Man har på denna punkt helt frångått förslaget i SOU som var formulerat som en bön och hade en stark dopcentrering: ”NN, du är Guds barn och han har givit dig sin Ande till hjälp att dag för dag leva i dopet. Gud bevare dig till evigt liv. Amen.”

Den stora förändringen jämfört med förslaget i SOU är det tillagda alternativet efter trosbekännelsen som innebär en subjektiv bekännelse: ”Detta är den tro som vi är döpta till. Vill ni med Guds hjälp och i församlingens gemenskap leva ert liv i denna tro och visa den i kärlek till Gud och er nästa?” Det är intressant här att notera att det förslag som i SOU står som en möjlighet till bekännelse står kvar i det nya ritualen. *Dessutom* tillkommer vad man

---

⁴² Svenska kyrkan - Allmänna kyrkomötet 1982, Beredningsutskottets betänkande nr 8, s. 8

⁴³ Persson, P-E, 1987, s. 168

⁴⁴ GO 82, 1982, samtliga sidor

kallar en möjlighet till subjektiv bekännelse. Detta, menar jag, innebär i princip att båda de alternativ som finns med mer eller mindre innebär en bekännelse!

Inget särskilt nämns om församlingens uppgift och betydelse.

3.3 1985-1999: Mot en centrering på Anden

1985 kom 1982 års revisionsgrupp inom 1968 års kyrkohandboks-kommitté med sitt slutgiltiga förslag till revision av vissa delar av 1942 års handbok – *Svenska kyrkans gudstjänst*, SOU 1985:46.⁴⁵

Till grund för utvärderingen och det nya förslaget ligger GO 82 som visade ett behov av nytänkande för ordningen. Man hade funnit såväl språkliga brister som en brist på naturligt centrum för handlingen. Resultatet vill man beskriva som en nästan helt ny gudstjänst även om strukturen i stort är den samma som i den i SOU 1981:65 och GO 82.

Inledningsorden är starkt påminnande om dopet. I ett av de två alternativen till inledningsord säger prästen att konfirmanderna är iklädda den vita konfirmationsdräkten för att göra sitt dop aktuellt.

Läsningen av dop- och missionsbefallningen läses som en inledning till samtal- och redovisningsdelen och ger därigenom även denna del en anknytning till dopet.

I övrigt tycks tyngdpunkten ligga på andemeddelelsen. Mycket tydligt sägs också i ritualen att konfirmanderna denna dag genom handpåläggning ska få ta emot helig Ande. Under ”motiveringar” säger man att man i arbetet med SOU kommit fram till att handpåläggningen och andemeddelelsen utgör ett av de viktigaste momenten i hela akten. Dessutom görs en utläggning om Andens verk och man säger att även om Anden ges vid handpåläggningen så tränger den sig inte på utan stannar bara där människans inre är står öppet. Den människa som bevarar Anden kommer att få styrka, vägledning och hopp. Detta avspeglas också i det gudstjänstritual som presenteras. En viktig förändring är dock att inget av förslagen till ord under själva handpåläggningen är formulerat som en bön. Förslagen som ges är: ”NN: tag emot helig Ande” samt ”NN, må Guds gode Ande leda dig på alla dina vägar.”

I välgångsönskan ligger trycket på konfirmandernas ansvar att bruka de resurser som var och en fått och att de själva väljer om de vill öka eller minska ljuset på jorden. En uppmaning ges också att låta Guds ande bo kvar i dem. I den föregående handpåläggningen innehåller förslaget en utläggning om Anden vid den första pingsten och hur Anden allt sedan dess rört

---

⁴⁵ SOU 1985:46, 1985, ss. 243-248, 286-290

vid nya lärjungar och gjort dem till ljus i världen. I motiveringarna tar man även upp problematiken kring den enskilda, personliga bekännelsen efter trosbekännelsen. Vissa hävdar att ett ja-sägande är viktigt som ett alternativ till omdop (!) medan andra menar att konfirmanderna inte är mogna att säga ett ja. Därför har två alternativ givits, ett där man svarar ja och ett som accentuerar växandet just eftersom man inte är mogen att säga sitt ja. Församlingen uppmanas i den allmänna förbönen att känna ansvar för konfirmanderna.

1986 utarbetade Arbetsgruppen för konfirmation inom Svenska Kyrkans nämnd för undervisning och utbildning ett remissyttrande utifrån behandlingen av SOU 1985:46. Här framställs hård kritik mot handpåläggningsmomentet. Att bönemomentet försvunnit menar man ger det resultatet att andemeddelelsen uppfattas som instrumentell och något som kyrkans ämbete förfogar över och ger till konfirmanderna. Vidare gör läsningen av händelsen vid den första pingsten att man får uppfattningen att det är frågan om en andegåva som övergår den i dopet. Bönen vid handpåläggningen ges en uttalad epikleskaraktär, dvs. har formen av ett åkallande av den Helige Ande. Tyngdpunkten ligger på Guds handlande genom sin ande. Man vänder sig också mot den starka anvarsbetoning som man menar finns i förslaget och påpekar att det med den finns en risk att gåvan och tilliten som ges vid konfirmationen kommer bort. I sitt förslag anknyter arbetsgruppen i stort till revisionsförslaget av handboken från 1981 så när som på löftesfrågan, som man till skillnad från detta förslag väljer att ha kvar.⁴⁶

Inför det slutliga handboksförslaget hade Centralstyrelsen att ta ställning till de förslag som nu arbetats fram. Till sin hjälp tog de Läronämnden. Nämndens yttranden kom att ligga till grund för det förslag som lades fram senare under 1986.

Läronämnden kritiserade SOU 1985:s ”snabba slutledning” från pingstundret till konfirmationen vad gäller Andens gåva. Bättre fann de Centralstyrelsens förslag där innebörden av handpåläggningen ses som en *andeförnyelse*, då man menade att det är viktigt att det framkommer att man ber om Anden, inte bara meddelar den. På samma sätt ville man trycka på att Anden redan en gång givits vid dopet, något som man uppfattade som oklart i SOU 1985:s förslag.⁴⁷

---

⁴⁶ Persson, P-E, 1987, ss. 170-171

⁴⁷ Persson, P-E, 1987, s. 171

Centralstyrelsens förslag kom att diskuteras under kyrkomötet 1986. Föremål för diskussionen var främst ovan berörda moment. Efter ytterligare en smärre bearbetning antogs så den version av konfirmation som presenteras i den nya **handboken** (HB 1986).⁴⁸

I de allmänna anvisningarna understryks att trosbekännelsen, bön med handpåläggning och sändning är konfirmationsgudstjänstens höjdpunkt. Detta går också igen i själva ritualet. Mycket lite nämns om dopet, främst är det i läsningen av dop- och missionsbefallningen som dopet sätts in i ett sammanhang. Ingenting nämns om konfirmationen som en påminnelse om dopet.

Att trosbekännelsen är viktig syns framför allt i det att tre förslag ges till ord att använda efter trosbekännelsen: a) Ska läsas av präst, medhjälpare och konfirmander tillsammans: ”Detta är den tro som vi är döpta till. I den får vi leva och dö för att uppstå till evigt liv. Amen.” b) Läses bara av prästen: ”Må Gud ge er kraft att tillsammans med församlingen växa i denna tro.” c) Prästen frågar: ” Detta är den tro ni är döpta till. Vill ni med Guds hjälp leva i denna tro och visa den i kärlek till Gud och era medmänniskor?” Varpå konfirmanderna svarar ja.

Det intressanta i de tre alternativen är att det första är en utsaga med bönekaraktär, det andra en önskan som genom sin konjunktivform ger en bönekaraktär medan det tredje är formulerat som en fråga. Eftersom bara ett av alternativen är möjligt att använda vid varje konfirmation kan det uppfattas som smått förvirrande att de tre alternativen har så helt olika karaktär. Ändå menar jag att dessa tre alternativ måste anses som mer tillfredsställande än tidigare ordningar där endast två förslag, båda med en form av egen bekännelse, gavs. Det som här är presenterat som alternativ b kommer runt bekännelsemomentet men tillfogar ändå en önskan om att konfirmanderna ska växa i den kristna tron.

Vid bönen och handpåläggningen står andemeddelelsen i centrum. Anden ska hjälpa konfirmanderna och ge dem styrka och mod att leva som kristna samt uppfylla dem med tillit och glädje. Alternativen vid handpåläggningen är två stycken: a) NN, må Guds gode Ande vara med dig nu och alltid. Amen” och b) ”NN, må Guds gode Ande leda dig på alla dina vägar. Amen”. I båda alternativen har möjligheten att nämna namnet på varje konfirmand nu blivit obligatorisk. I sändningen uppmanas konfirmanderna att leva öppna för Guds ande så att de varje dag tar emot vägledning och hopp.

En tydlig betoning på församlingens ansvar ges i ett av de två alternativen till den allmänna förbönen. Församlingen ska bli vad den är ämnad att vara, nämligen en gemenskap att

---

⁴⁸ HB 1986

återvända till där man känner sig hemma och kan möta varandra i ordet, sången, bönen och sakramenten.

1987 utkom *För konfirmandernas skull*⁴⁹, ett resultat av "Konfirmand 1990" som godkändes av styrelsen för dåvarande Svenska kyrkans centralråd år 1983. I dokumentet presenteras en genomarbetad lägesrapport för konfirmandundervisningen. Man presenterar en rad punkter som anses vara väsentliga för konfirmationens framtid. En av punkterna berör teologin. Man menar att den teologiska tolkningen av konfirmationen är oklar och att detta leder till en osäkerhet. En teologisk nyorientering efterfrågas samt - detta är viktigt anser jag - en teologisk legitimering av denna inriktning. Vidare påpekas det att kyrkans traditionella motivering av konfirmationen som tätt sammankopplad med dopet inte längre utgör något skäl för konfirmanden själv att gå och läsa. Gång på gång återkommer man till att konfirmationen, oavsett tidigare tolkning och tanke, måste göras för konfirmandernas skull. Man måste hela tiden utgå från konfirmandernas situation och behov.

En djupgående diskussion av församlingen och dess betydelse för konfirmanderna och konfirmandernas betydelse för församlingen görs. Församlingens roll i konfirmationsgudstjänsten tillmäts inte längre någon större betydelse eftersom det ofta inte finns någon närvarande församling att tala om.

Skaparna av dokumentet pekade också mot denna bakgrund på behovet av nya riktlinjer för kyrkans konfirmandarbete och strax efteråt påbörjades ett sådant arbete.

1988 års Riktlinjer för konfirmandarbetet (RL 88)⁵⁰ är ett nytryck av RL 78 i väntan på RL 94. Dock gör man i inledningen påpekandet att den utveckling som RL 78 förutsätter angående konfirmandernas tillträde till nattvarden redan under konfirmationstiden nu har skett.

Mycket av det som presenteras i *För konfirmandernas skull* återfinns i **Riktlinjer för konfirmandarbetet** som presenterades 1994 (RL 94).⁵¹ Enligt dessa är kyrkans uppgift att visa på den livstydning på dopets grund som kristen tro erbjuder. Det är i denna bemärkelse man kan tala om konfirmationen som en dopaktualisering. Konfirmationen innebär även en förnyad sändning till att i Andens kraft leva i dopet. Konfirmationstiden ger hjälp att gestalta

---

⁴⁹ För konfirmandernas skull, 1987, samtliga sidor

⁵⁰ RL 88, samtliga sidor

⁵¹ RL 94, samtliga sidor

livet i Anden som givits genom dopet i Kristus och får sitt konkreta uttryck i det att dop- och missionsbefallningen är en fast text i gudstjänsten. Förbönen och bönen om Anden under handpåläggningen är konfirmationsgudstjänstens huvudpunkt. Anden spelar också en viktig roll för sändningen, en sändning som omfattar löfte om Andens närvaro samt uppdraget till tjänst för Guds rike i samhället och kyrkan.

Det anses som viktigt att konfirmanderna under lästiden får möjlighet att delta vid kommunionen.

En viss tyngdpunkt läggs vid bekännelsen. Man menar att redan att delta i konfirmandarbetet är ett val som konfirmanderna gjort. Man ser redovisningen och trosbekännelsen som bekännelsemoment och påpekar även möjligheten att avge en personlig bekännelse.

Konfirmandarbetet sägs vara en självklar del av församlingens liv och konfirmanderna en självklar del av församlingen. Församlingen har ansvar att vara stöd och förebild.

3.4 Från 2000: Med ansvaret i centrum?

År 2000 kom *Kyrkohandboksgruppens förslag till Kyrkohandbok för Svenska Kyrkan*.⁵² Till grund för detta dokument låg ett beslut år 1997 från Församlingsnämnden och Centralstyrelsen att låta utföra en översyn av kyrkohandboken.

I den första delen, som innehåller gudstjänstordningarna, påpekar man att konfirmationen har gått från att ha uppfattats främst som ett kunskapsinhämtande och som ett eget ställningstagande till den kristna tron till att i stället ha tyngdpunkt på sändningen att som vuxen kristen ha medansvar i församlingens liv och i samhället. I ritualet säger prästen vid sändningen: ”Genom dopet har ni del i det uppdrag som förenar alla i kyrkan. Ni är medarbetare i Guds rike” och senare i sändningen görs följande påpekande: ”Från denna gudstjänst sänds ni omslutna av Kristi kärlek och församlingens förböner för att förverkliga Guds vilja i världen.” Utifrån detta blir det tydligt att dopet betonas som en grund för ett kristet ansvarstagande snarare än i sig självt. Sändningen är alltså tydligt inriktad på konfirmandernas ansvar som medarbetare i Guds rike. Denna tjänst kommer till uttryck redan i att de leder den allmänna förbönen och därigenom tar sitt ansvar i församlingens uppdrag att be för samhälle och medmänniskor. I stället för att tala om församlingens betydelse och

---

⁵² Kyrkohandboksgruppens förslag till kyrkohandbok, 2000, del 1 ss. 187-195, 338, del 3 ss. 3, 101-105

ansvar för konfirmanderna talar man i stället om konfirmandernas betydelse och ansvar som del av församlingen!

De tre alternativen efter trosbekännelsen står kvar i princip oförändrade från HB 1986. Värt att notera är dock att alternativet med den personliga bekännelsen är satt som första alternativ i stället för sist som i HB 1986. Någon motivering till denna förändring ges inte.

I förslagets tredje del ges motiveringarna till det nya förslaget. Man påpekar här, precis som i den första delen, att tyngdpunkten ska ligga på sändningen och att denna är till ansvar för samhället och församlingen. I motiveringarna finner man en grundlig redogörelse för dopets relation till konfirmationen och hur detta gestaltas i ritualen: Inledningsorden med den trinitariska formeln och citat ur Rom. 11:36 är de samma som används vid dopgudstjänsten. Tändandet av påskljuset, som är ett helt nytt förslag, utförs för att sätta in konfirmanderna i dopets och påskens sammanhang. Handlingen blir viktig som en påminnelse om att konfirmationen är en bekräftelse av det dop där vi blir delaktiga i påskens skeende – Kristi död och uppståndelse. Även vid sändningen lyfts dopteologin fram. Konfirmandernas ansvar som myndigförklarade döpta ställs i centrum för sändningen som Guds medarbetare. Vid handpåläggningen är ett av alternativen samma ord som yttras vid dopet: ”Livets Gud, uppfyll NN med din heliga Ande och hjälp henne/honom att dag för dag leva i sitt dop.” Det andra alternativet anknyter till dop- och missionsbefallningen genom att delvis samma ord används: ”NN, Guds goda Ande är med dig alla dagar till tidens slut.” Att tanken på dopets och konfirmationens nära samband är så väsentlig för ritualen tycker jag framkommer mycket tydligare i motiveringarna än i själva ritualen, där tyngdpunkten snarare tycks ligga på ansvaret som konfirmanderna har.

Arbetet med det nya kyrkohandboksförslaget blev ett svårt kapitel.

Vid kyrkomötet 2001 motionerades om en förlängd tidsplan för remissarbetet som var tänkt avslutas 2001. Ett skäl till en önskad förlängning av arbetet var den kritik som följt av bl.a. handboksförslaget. Dessa motioner avslogs dock av kyrkomötet.⁵³ Arbetet med handboksförslaget 2000 är nu nedlagt och man har helt börjat om från början.

År 2000 kom också *Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete* som var en revidering av RL 94.⁵⁴ Revideringen gjordes utifrån förändringarna i Kyrkoordningen från samma år och det faktum att Svenska kyrkan blivit ett eget trossamfund. Förändringarna är inte stora, de går i stort sett ut på att man i stället för att bara skriva kyrkan, nu skriver Svenska kyrkan. Det

---

⁵³ Svenska kyrkan - Allmänna kyrkomötet 2001, Protokoll nr 3 tisdagen den 18 sept. s. 22

⁵⁴ RL 94, reviderad utgåva från 2000, samtliga sidor.

tycks alltså som att man även sex år efter skapandet av RL 94 är nöjd med dem. Också idag, 2006, används de reviderade RL 94, senast i nytryck 2004.

4. Analys och slutsatser

Dopet och nattvarden: Utvecklingen bort från en nattvardsadmission tycks ha gått tämligen smidigt och tycks även varsamt ha underbyggts med argument. Man har inte bara lämnat nattvardens betydelse utan att fylla med något annat. Vid kyrkomötet 1970 påpekas också att frågan är angelägen men att den är svår eftersom det handlar om aktens kärna. Man tycks ha varit medveten om det problem som skulle uppstå om man ändrade ritens utan att förändra det teologiska innehållet. Att man också arbetade ut ett alternativ till konfirmationsgudstjänst i väntan på den nya handboken menar jag vittnar om ansvarstagande.

Att dopet innebär en förutsättning och grund för konfirmationen står klart genom hela utvecklingen. Dock kan vi se en skiftande accentuering på dopet. Det är med SOU 1985:46 som dopets betydelse börjar trängas tillbaka till förmån för en centrering på Anden. I den fortsatta utvecklingen fram till HB 1986 ligger inte längre fokus på dopet och dess betydelse och det som finns kvar till HB är läsningen av dop- och missionsbefallningen. Dock ser vi i motiveringarna till handboksförslaget 2000 en ökad centrering på dopet även om det inte framträder lika tydligt i själva ritualet. Dopet ses i förslaget som en grund för ansvarsstagandet och det ska bli spännande att se om man kommer att spinna vidare på detta i nästa förslag. Det är därför har jag i rubriken till 3.4 valt att sätta ett frågetecken.

Andemeddelesen: Liksom dopet är Anden något som hela tiden haft sin plats i konfirmationen. Dock har dess betydelse skiftat. I HB 1942 tycks Anden redan vara närvarande hos konfirmanden. Anden tycks vara en kraft som ger en nåd till hjälp för konfirmanderna i deras kristna liv. Tanken på Anden går igen i *Handbok för konfirmandlärare* 1955 men handpåläggningen ges en delvis nedtonad betydelse, då man vill använda samma uttrycksmedel som vid dopet. Detta blir ännu mer tydligt i RL 78 där man ser handpåläggningen just som en dopanamnes. Det är först i SOU 1985 som vi möter en syn där Anden inte är hårt knuten till dopet. Det handlar nu om att ta emot Anden, inte bara dess gåvor. Meddelesen får en karaktär av sakrament som förmedlas av prästen. Detta möter dock kritik och Arbetsgruppen för konfirmation framför vikten av att ge handpåläggningen en

epikleskaraktär så att tyngdpunkten ligger på Guds handlande *genom* sin Ande. I RL 94 möter vi åter synen från 1942 med Andens kraft till det kristna livet på dopets grund.

Bekännelsen: Momentet av bekännelse är något som funnits med redan från HB 1942. Redan då fanns förslaget med en bekännelse som inte var subjektiv. I *Handbok för konfirmandlärare* 1955 möter vi en ren motvilja mot den subjektiva bekännelsen. Att helt ta bort den har dock visat sig omöjligt, något som kommer till uttryck i reaktionerna på SOU 1981. Dock menar jag att det innebär en tämligen stor skillnad mellan att avge en subjektiv bekännelse och att låta någon annan läsa upp ett påstående. Kanske är det något av dessa tankar som vi möter i RL 94 där man skriver att redan det att man deltar i konfirmandarbetet är ett val, dvs. ett slags form av bekännelse. Man vill lägga en grund för bekännelsen redan i ett tidigare skede än i själva konfirmationsgudstjänsten.

Församlingen: Vilken roll församlingen tänks ha vid konfirmationen har varierat. Då konfirmationen sågs som nattvardsadmitterande spelade församlingen en stor roll eftersom den konfirmerade nu fick del i församlingens gemenskap. Det gjorde att församlingen hade ett ansvar att delta i konfirmationen och nattvarden. Församlingens ansvar kom att ligga kvar även efter det att konfirmationen upphört att vara nattvardsadmitterande. I SOU 1981 är församlingens uppgift att delta i förbönen för konfirmanderna. Dock är det här värt att notera att det bara är konfirmandernas anhöriga som hälsas i inledningsorden, en annan närvarande församling tycks inte förutsättas.

I *För konfirmandernas skull* ställer man frågan om vad den frånvarande församlingen predikar för konfirmanderna. Det är ett faktum att församlingen inte utgör det stöd som den var tänkt att vara och därför bör man heller inte fortsätta att bygga upp konfirmandarbetet på en närvarande och engagerad församling. Dock bör relationen bearbetas eftersom man anser att de båda behöver varandra.

I kyrkohandboksförslaget från 2000 möter vi en ny syn på församlingen. Nu är tanken den att konfirmanderna genom konfirmationen får uppgiften att ha medansvar i församlingens liv och i samhället. Genom att leda förbönen tar konfirmanderna sitt ansvar i församlingens uppdrag att be för samhälle och människor. Det är konfirmandernas ansvar som del i församlingen, inte församlingens ansvar för konfirmanderna som förs fram.

Begreppet confirmatio: Jag vill slutligen försöka mig på att belysa en av de konsekvenser som problematiken kring konfirmationen har givit upphov till. Ett försök till att lösa, eller

snarare kringgå, problematiken gavs i RL 78 där man säger: ”Eftersom Svenska Kyrkan inte ser konfirmationen som ett sakrament med en i Bibeln given innebörd, är det principiellt riktigt att kyrkan i varje tid – och därmed också i vår tid – formulerar sin tolkning av vad konfirmationen innebär.”⁵⁵ Detta kan ju tänkas innebära en lättnad och otvungenhet inför synen på konfirmationen, men som vi kan se i materialgenomgången har inte denna formulering lett till en konstruktiv lättnad. Snarare har den bidragit till det irrande som ännu pågår. Det tycks som att man i varje tid är angelägen att väva samman de lösa trådar som konfirmationsteologin ofta utgör, till ett hållbart ritual. Man tycks sålunda vilja röra sig bort från den ”befrielse” som riskerar att bli ”teologisk hemslojd”. Ett problem tror jag har varit själva benämningen konfirmation. Innehållet har förändrats men man har inte velat byta namn. Det latinska ordet confirmatio betyder närmast bekräfta eller befästa. När så innehållet i konfirmationen kom att förändras har man successivt bytt adressat och avsändare för confirmatio eller helt enkelt töjt på begreppets betydelse. Detta, menar jag, har bidragit till den förvirring som präglat konfirmationsutvecklingen. För att få en inblick i dess betydelse ger jag här en kort historik över confirmatios betydelse i mitt material:

Redan från HB 1942 kan vi se en viss tveksamhet till confirmatios egentliga betydelse och innebörd. I och med HB:s accent på löftesfrågorna uppfattas termen som en konfirmandernas bekräftelse av sitt dop och sin tro.⁵⁶

I *Handbok för konfirmandlärare* 1955 skriver man: ”Konfirmationen är bl. a en bekräftelse av att församling och hem i åttlydnad av den i dopet åtagna uppgiften undervisar den döpte i den kristna tron.”⁵⁷ Denna bekräftelse sker genom förhöret. Dessutom innebär konfirmationen en bekräftelse på ”att evangeliets – redan i dopet tillsagda – löften, förmåner och förpliktelser gäller städse och för hela livet.”⁵⁸ Denna bekräftelse sker genom handpåläggningen varför denna bör vara ett obligatoriskt moment. Vem som bekräftar vid handpåläggningen lämnas något oklart men det tycks närmast vara Gud. Man tycks hämta motiv för detta i den utvidgade betydelsen av confirmatio såsom betydande att styrka och att ge kraft.

I RL 78 vill man överhuvudtaget inte tala om en bekräftelse. Därför ifrågasätts också själva beteckningen konfirmation. Man väljer dock att bevara den av historiska skäl.

Denna tanke får dock inte stå fast många år. Redan i SOU 1981:65 är man tillbaka vid tanken på konfirmationen som en bekräftelse. Man avvisar konfirmandens subjektiva

---

⁵⁵ RL 78, s. 34

⁵⁶ Persson, P-E, 1987, s. 165

⁵⁷ Handbok för konfirmandlärare, 1955, s. 87

⁵⁸ Handbok för konfirmandlärare, 1955, s. 11

bekräftelse. Bekräftelsen är i stället en Guds bekräftelse på att dopets nåd och välsignelse alltjämt gäller. Man konfirmerar inte sin tro utan konfirmeras i den.

I GO 82 möter vi synen att det är konfirmanderna själva som ska bekräfta sitt dop, med den motiveringen att konfirmanderna nu är stora nog att förstå dopets händelser.

I SOU 1985 möter till synes två olika syner på bekräftelsen. I det första av de två alternativen till inledningsord återfinns synen på en dopbekräftelse gjord av konfirmanden. I det andra alternativet sägs bara att konfirmationen är en bekräftelse av det som skedde i dopet. Det tycks alltså snarast vara en objektiv bekräftelse.

I Arbetsgruppens förslag 1986 möter synen att det är Gud som bekräftar dopets gåva.

Termen bekräftelse återkommer flera gånger i *För konfirmandernas skull*. Man tycks nöjd med att det i HB 1986 inte finns med någon dop- eller trosbekräftelse. Man menar att konfirmanderna inte har något behov av att bekräfta sitt dop. Inte heller ser man sambandet mellan dop och konfirmation. Just därför är inte en bekräftelse rätt. Utifrån detta förstår vi att författarna till dokumentet menar att en sådan subjektiv dop- och trosbekräftelse fram till nu varit gällande. Man ifrågasätter termen bekräftelse och menar att i den mån man kan tala om en bekräftelse är det med följande beskrivning: ”Det tonåringen bekräftar genom att delta i konfirmandundervisningen är att sökandet efter en identitet, efter att förstå sig själv och sin situation, efter en förlorad dimension i tillvaron, är ett vanligt inslag i tonåringarnas vardag”.⁵⁹ Bekräftelsen har med denna tolkning helt förlorat sin teologiska karaktär. Dessutom avfärdas tanken på församlingen som den bekräftande parten, eftersom församlingen allt som oftast är frånvarande.

I RL 94 (och därmed i den version vi idag använder) hänger denna icke-teologiska innebörd delvis kvar om än, ännu en gång, med ett nytt subjekt. Det kan talas om en bekräftelse i den meningen att församlingen har att stödja och bekräfta ungdomarna. Kyrkan bekräftar genom sitt konfirmandarbete att konfirmanden är sedd och accepterad.

Med denna kunskap menar jag att man kan ana en form av begreppsförvirring. Genom att behålla termen konfirmation har man ständigt tvingats till en definition och en begreppsförklaring som mer och mer mist sin plats genom aktens stegvisa förändring.

Jag menar att det är angeläget att hitta en fungerande form. Visserligen tolkar inte Svenska kyrkan konfirmationen som ett sakrament, men jag vill inte hålla med om att det för den skull är principiellt riktigt att ständigt nytolka denna handling. Å andra sidan är det inte klokt att skriva något i sten. Som vi sett t.ex. vad gällde nattvardsadmissionen kan en kyrklig handling

---

⁵⁹ För konfirmandernas skull, 1987, s. 36

komma att påverkas av andra beslut som fattas och av samhällsutvecklingen i övrigt. Att då inte nyorientera kommer att innebära att handlingen utarmas och blir tom.

Inför utarbetandet av *För konfirmandernas skull* företogs en rad undersökningar. Det visade sig då att en övervägande majoritet av de tillfrågade konfirmandlärarna ville behålla termen konfirmation även om man var helt medveten om att det inte handlar om bekräftelse av en personlig tro.

Det tycks som att begreppet bekräftelse ligger som en oomtvistad grund varpå man försöker bygga en hållbar teologi. Jag menar att detta på många sätt är orsaken till den förvirring som vi kan se i de punkter jag tagit upp i mitt arbete.

5. Sammanfattning

Genom den grundliga genomgången av kyrkans offentliga dokument och kompletterande litteratur hoppas jag att jag lyckats uppnå syftet att bena ut vad som skett med konfirmationen under perioden 1942-2000.

I diskussions- och analysdelen har jag på ett tematiskt sätt belyst problematiken som gått att skönja i materialet genom att fokusera på de fyra temana dopet och nattvarden, andemeddelelsen, bekännelsen och församlingen. Genomgången visar att förändringar har skett på samtliga fyra områden. Ibland har de motiverats, som i frågan om nattvarden, men ofta möter tystnad.

Genom att även belysa förkastade förslag har det blivit möjligt att följa hur beslutsgången gått fram och tillbaka.

Sist har jag försökt fördjupa analysen av problematiken genom att ta upp begreppet confirmatio dvs. bekräftelsen. Det råder från tid till tid och ibland också från dokument till dokument delade meningar om vad som bekräftas av vem, ja om det överhuvudtaget är rätt att tala om en bekräftelse.

Käll- och litteraturförteckning

- Bibel 2000
- Brilioth, Y, Jonzon, B & Ysander, T. (1942). *Konfirmationsundervisningen, Grundplan utarbetad på uppdrag av biskopsmötet*. Stockholm: Svenska kyrkans diakonistyrelses bokförlag.
- Camelot, P.T. (1965/1981). Confirmation. Ingår i *New Catholic Encyclopedia* (bd. 4, ss. 145-150). The Catholic University of America, Washington DC.
- **För konfirmandernas skull:**
Svenska kyrkans nämnd för forskning och utbildning (1987). *För konfirmandernas skull: Slutrapport från projektgruppen "Konfirmand 1990"*. Stockholm: Kyrkans hus (Svenska kyrkans församlingar äger rätt att mångfaldiga kortare utdrag ur rapporten.)
- **GO 82:**
Gudstjänstordning för Svenska kyrkan: 1982 års alternativ till Den svenska kyrkohandboken (1982). Älvsjö: Skeab Verbum
- *Handbok för konfirmandlärare. Utgiven av Diakonistyrelsens konfirmationskommitté* (1955). Stockholm: Svenska kyrkans diakonistyrelses bokförlag
- **HB 1942:**
Den svenska kyrkohandboken 1942, Första delen: den allmänna gudstjänsten (1942). Lund: CWK Gleerups förlag
- **HB 1986:**
Den svenska kyrkohandboken, Del 1, Den allmänna gudstjänsten och De kyrkliga handlingarna (1987). Stockholm: Petra bokförlag AB
- *Kyrkohandboksgruppens förslag till Kyrkohandbok för Svenska kyrkan, Gudstjänstordning* (2000). (Svenska kyrkans utredningar 2000:1). Uppsala: Svenska kyrkan.
- *Kyrkohandboksgruppens förslag till Kyrkohandbok för Svenska kyrkan, Motiveringar* (2000). (Svenska kyrkans utredningar 2000:3). Uppsala: Svenska kyrkan.
- **LP 68:**
Läroplan för Svenska kyrkans konfirmandundervisning. Antagen av biskopsmötet i januari 1968 (1968). (första upplagan fjärde tryckningen). Uppsala: Biskopsmötet
- Maloney, D. A. (1965/1981). Confirmation, liturgy of. Ingår i *New Catholic Encyclopedia* (bd. 4, ss. 150-151). The Catholic University of America, Washington DC.
- Martling, C-H. (1992). *Svensk liturgihistoria*. Stockholm: Verbum.
- Modéus, M. (1996). *Handbok för Konfirmandarbete del 2: En bok om konfirmandarbetet idag och dess möjligheter inför framtiden*. Bokförlaget Origo.

- Persson, P-E. (1987). Vad innebär konfirmationen: Några drag i utvecklingen av konfirmationsteologin inom Svenska kyrkan fram till handboken 1986. I L. Eckerdal, M. Holmdahl, P-E. Persson, N. Stjernquist, H. & Westling (Red.) *Kyrka och universitet: Festskrift till Carl-Gustav Andrén* (ss. 163-175). Stockholm: Verbum förlag AB.
- **RL 78:**
Svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete. Arbetsgruppen för konfirmation (1978). *Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete*. Stockholm: Verbum.
- **RL 88:**
Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete (1988). Stockholm: Verbum Förlag AB.
- **RL 94:**
Projektgrupp för Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete 1994 (1994). *Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete*. (Mitt i församlingen 1994:1). Stockholm: Svenska kyrkans församlingsnämnd.
Samt:
Projektgrupp för Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete 1994 (Rev. 2000). *Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete*. Uppsala: Svenska kyrkans nämnd för kyrkolivets utveckling.
- **SOU 1981:65:**
Statens offentliga utredningar 1981:65, Kommundepartementet (1981). *Svenska kyrkans gudstjänst* (Band 5, Kyrkliga handlingar). Stockholm: Gotab
- **SOU 1985:46:**
Statens offentliga utredningar 1985:46, Civildepartementet (1985). *Svenska kyrkans gudstjänst* (Band 8, Huvudgudstjänster och övriga gudstjänster, Kyrkliga handlingar). Stockholm: LiberFörlag
- Svenska kyrkan. *Allmänna kyrkomötets protokoll, 1868-1970*. Stockholm.
- Svenska kyrkan. *Protokoll – Allmänna kyrkomötet, 1975-1982*. Stockholm
- Svenska kyrkan. *Protokoll – Kyrkomötet, 1983- .* Stockholm.